

Versenyzői kód:

	/	14	/	
--	---	-----------	---	--

2019. évi LXXX. törvény 11. § (2)
5 0713 04 04 Erősáramú elektrotechnikus

MAGYAR KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARA

Országos Szakmai Tanulmányi Verseny

Területi előválogató

KOMPLEX ÍRÁSBELI FELADATSOR MEGOLDÁSA

Szakma:

5 0713 04 04 Erősáramú elektrotechnikus

KKK rendelet száma:

2019. évi LXXX. törvény 11. § (2) bekezdése szerint

Komplex írásbeli feladat:

Számolási, szerkesztési, szakrajzi feladatok megoldása elektrotechnika, elektronika, villamos gépek, villamos művek tananyagból.

Elérhető pontszám: 100 pont

Az írásbeli verseny időtartama: 180 perc

2023.

Javító neve	
Aláírása	

Elért pontszám	
----------------	--

Fontos tudnivalók

Kedves Versenyző!

Az írásbeli feladatsorban a feladatok között néhány esetben kapcsolat lehet! Javasoljuk, hogy először olvassa végig a feladatokat, a megoldást az Ön számára egyszerűbb kérdések megválaszolásával kezdje.

A feladatok megoldásánál ügyeljen a következők betartására:

- 1.) A feladatok megoldásához az íróeszközön és nem programozható számológépen kívül semmilyen más segédeszközt (pl. tankönyv, feladatgyűjtemény, stb.) nem használhat!
- 2.) A számítások elvégzésénél ügyeljen a következőkre:
  - a.) Számológépet használhat, de minden mellékszámításnál ki kell jelölnie a következőket:
    - a számított adat vagy mutató megnevezését,
    - a számítás módját (a matematikai művelet a rendelkezésre álló adatokkal felírva),
    - a kapott eredményt mértékegységével együtt.
  - b.) *Amennyiben ezeket a kijelöléseket nem végzi el, a feladat még akkor sem fogadható el, ha a megoldás egyébként helyes!*
  - c.) Kerekítési pontosság: legalább két tizedes, szögfüggvények értékeinél legalább három tizedes.
  - d.) A számításokhoz szükséges kiegészítő adatokat a feladatoknál megtalálja, ezekkel dolgozzon!
- 3.) *Ceruzával írt dolgozat nem fogadható el!*
- 4.) Ha valamely feladat megoldásánál téveszt és javítja önmagát, pontosan jelölje, hogy melyik megoldást hagyta meg. Ellenkező esetben a feladat nem ér pontot!
- 5.) Meg nem engedett segédeszköz használata a vizsgából való kizárást vonja maga után!
- 6.) *Rajzok készítésénél törekedjen a szabványos ábrázolási módok, szabványos rajzjelek használatára.*

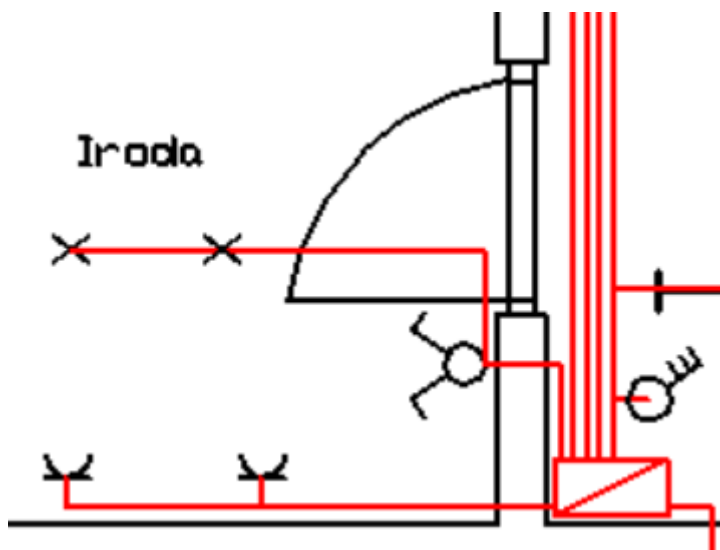
Ügyeljen arra, hogy áttekinthetően és szép külalakkal dolgozzon!

Sikeres megoldást és jó munkát kívánunk!

1. Feladat

4 pont

Az alábbi rajzon egy süllyesztett szerelés nyomvonalrajz részlete látható. A rajzrészlet alapján válaszoljon a kérdésekre!

Hány áramkör van az iroda helyiségben?

2 áramkör

Hány szerelvény dobozra (D65) van szükség a rajzrészlet alapján?

4db

Hány váltókapcsoló van a rajzon?

0db

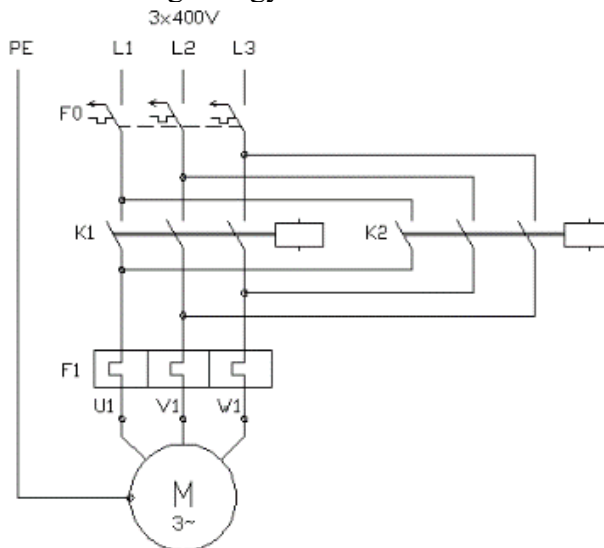
Hány kétáramkörös kapcsoló van a rajzon?

1db

2. Feladat

5 pont

A rajz alapján döntse el az állítások igaz vagy hamis voltát és aláhúzással jelölje!

A kapcsolás aszinkron motor csillag-delta indítása.

igaz/hamis

K1 és K2 mágneskapcsoló nem működhet egyszerre.

igaz/hamis

F1 készülék a motor túlterhelés elleni védelmét biztosítja.

igaz/hamis

A motor hibavédelme a kisméretű áram alkalmazása.

igaz/hamis

F0 készülék a motor túlfeszültség védelmét biztosítja.

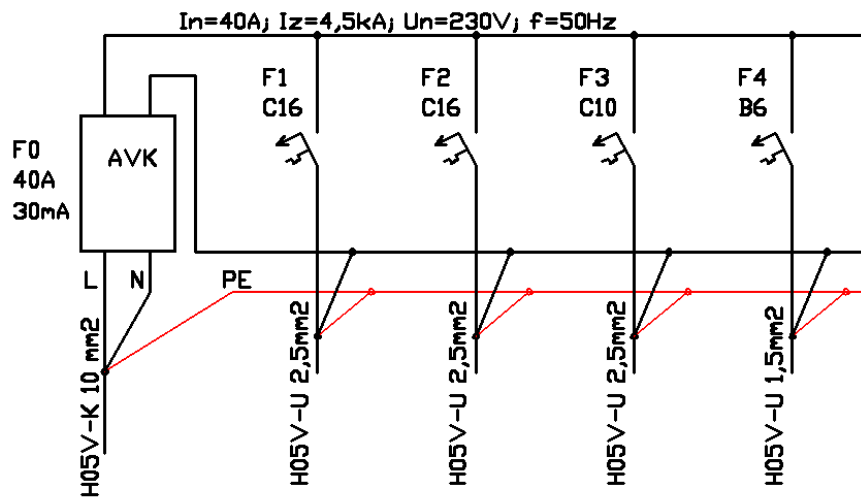
igaz/hamis

3. Feladat**12 pont****Egészítse ki a mondatokat, hogy helyesek legyenek!***6x2 pont*

- Háromfázisú rendszerben csillagkapcsolás esetén a vonali áram és a fázis áram **megegyezik**.
- Az IPX4 védelem azt jelenti, hogy a szerkezet **bármely irányból freccsenő víz** ellen védett.
- A **PEN** vezető szabványos színjelölése a vezető zöld/sárga színezésű a végeken kék jelöléssel vagy a vezető kék színű a végeken zöld/sárga jelöléssel.
- A **gG/gL** jellegű olvadóbiztosító teljes tartományú túláram védelemre, vagyis zárlatvédelmére és kisigényű eszközök túlterhelés védelmére alkalmas.
- Az MSZ HD 60364-6:2017 szabvány szerint, ha a háromfázisú berendezés névleges feszültsége 400V a szigetelési ellenállásmérés mérő feszültsége **500V** legyen.
- Az **I** érintésvédelmi osztályú készülékek alapvető érintésvédelmi (áramütés elleni védelem) megoldása a táplálás önműködő lekapcsolása.

4. Feladat

A rajzon egy elosztó áramút rajza látható. Tanulmányozza a rajzot és oldja meg a feladatokat!

a) A rajzon egy elosztó áramút rajza látható. A rajz alapján válaszoljon a kérdésekre!

4 pont

A H05V-U 2,5 vezeték jelölésben mit jelent a „U” betű?
a vezető tömör, a vezeték rögzített szerelésre alkalmas

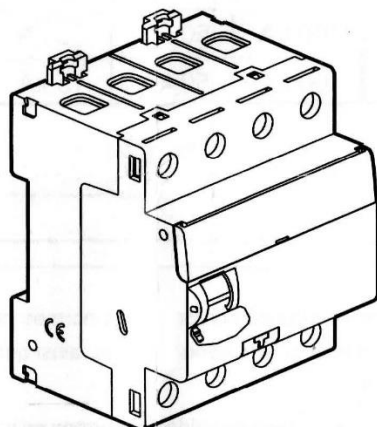
Milyen rendszerű az elosztó? (IT; TT; TN-S; TN-C; TN-C-S)
TN-S

Van-e a rajzon túlfeszültség-levezető? Ha van, írja ide a betű jelét!
nincs

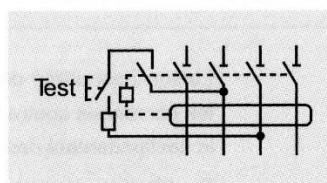
Mekkora az elosztó zárlati szilárdsága?
4,5kA

b) Adja meg a képen látható készülék jellemzőit:

4 pont

4P
4500A
400V
63A
100mA

névleges különözeti kioldóáram

100mA

névleges áram

63A

pólusszám

4

típus, jelleg

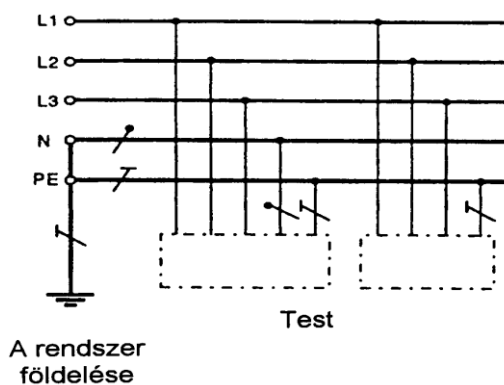
"AC"

5. Feladat

6 pont

Készítsen vázlatot háromfázisú TN-S rendszer általános felépítéséről, és magyarázza a betűk, vagyis a TN-S jelentését, felépítését!

Megoldás:

3 pont

TN-S

Első betű az energia ellátó rendszer kapcsolata a földdel, T egy ponton közvetlenül földelt.

Második betű a villamos berendezés kapcsolata a földdel, N a villamos berendezés teste közvetlenül csatlakoznak az energiaellátó rendszer földelt pontjához (nulla vezetőhöz)

S-elválasztott (separated) A TN rendszer olyan kiviteli megoldása, amelynél a nulla és a védővezető különválasztott.

3 pont

6. Feladat

Egy háromfázisú aszinkronmotor adatai a következők:

Névleges fordulatszám: $n_n = 725$ 1/min,

Névleges teljesítmény: $P_n = 37$ kW,

Névleges teljesítménytényező: $\cos\varphi_n = 0,83$

Névleges hatásfok: $\eta_n = 92\%$

Névleges feszültség: $U_n = 3 \times 400$ V, $f = 50$ Hz

A ventilációs és csapágysúrlódási veszteségektől eltekintünk!

a) Határozza meg a motor névleges forgató nyomatékát! **2 pont**

$$M = \frac{P_n}{2 \cdot \pi \cdot \frac{n_n}{60}} = \frac{37000}{2 \cdot \pi \cdot \frac{725}{60}} = 487,34 \text{ (Nm)}$$

b) Határozza meg a motor névleges szlipjét! **1 pont**

A póluspár szám $p=4$ mivel a szinkron fordulatszám 750 1/min

A névleges szlip:

$$s_n = \frac{n_0 - n_n}{n_0} = \frac{750 - 725}{750} = 0,0333$$

c) Határozza meg a motor névleges áramát!

A névleges áram:

3 pont

$$I_n = \frac{P_n}{\sqrt{3} \cdot U_n \cdot \cos\varphi_n \cdot \frac{\eta_n}{100}} = \frac{37000}{\sqrt{3} \cdot 400 \cdot 0,83 \cdot \frac{92}{100}} = 69,94 \text{ (A)}$$

d) Mekkora áramra kell beállítani a motor túlterhelés elleni védelmét?

1 pont

A túlterhelés védelmet a motor névleges áramára kell beállítani, tehát ≈ 70 A-re.

e) Határozza meg a motor összes veszteségét! **2 pont**

$$P_V = \frac{P_n}{\frac{\eta_n}{100}} - P_n = \frac{37000}{\frac{92}{100}} - 37000 = 3217,4 \text{ (W)}$$

f) Határozza meg a motor névleges forgórész veszteségét! **2 pont**

$$P_{2V} = P_n \cdot \left(\frac{1}{1 - s_n} - 1 \right) = 37000 \cdot \left(\frac{1}{1 - 0,0333} - 1 \right) = 1275,8 \text{ (W)}$$

g) Határozza meg mekkora legyen a védő vezető (PE) legkisebb keresztmetszete, ha a motor tápvezetékének fázisvezető keresztmetszete 50 mm^2 és anyaguk azonos!

2 pont

A védővezető legkisebb keresztmetszete a fázisvezető fele, vagyis legalább 25 mm^2

7. Feladat

Egy háromfázisú NALÖ 100/10 típusú olajszigetelésű Köf/Kif transzformátor adatai a következők:

Kapcsolási csoport:	Dy _N 5
Névleges teljesítmény:	S _n = 100kVA
Névleges primer feszültség:	U _{1n} = 10kV
Névleges szekunder feszültség:	U _{2n} = 400/231V
Névleges üresjárási feszültség:	U _{2nf0} = 420V
Névleges vas veszteség:	P _{Vn} = 0,51kW
Névleges rövidzárási veszteség:	P _{Zn} = 1,7kW
Névleges százalékos rövidzárási feszültség:	ε _n = 4%

a) Határozza meg a transzformátor primer és szekunder névleges vonali és fázis áramait!

4 pont

Primer névleges vonali áram:

$$I_{1nv} = \frac{S_n}{\sqrt{3} \cdot U_n} = \frac{100}{\sqrt{3} \cdot 10} = 5,77(A)$$

Primer névleges fázis áram:

$$I_{1nf} = \frac{I_{1nv}}{\sqrt{3}} = \frac{5,77}{\sqrt{3}} = 3,33(A)$$

Szekunder névleges vonali áram:

$$I_{2nv} = \frac{S_n}{\sqrt{3} \cdot U_n} = \frac{100}{\sqrt{3} \cdot 0,4} = 144,33(A)$$

Szekunder névleges fázis áram:

$$I_{2nv} = I_{2nf} = 144,33(A)$$

b) Határozza meg a transzformátor menetszám áttételét!

1 pont

Ezt az üresjárási feszültségből határozzuk meg:

$$a_N = \frac{U_{1nf}}{U_{2nf0}} = \frac{10000}{\frac{420}{\sqrt{3}}} = 41,24$$

c) Határozza meg, a transzformátor névleges primer rövidzárási feszültségét!

1 pont

$$U_{Zn} = \varepsilon \cdot \frac{U_{1n}}{100} = 4 \cdot \frac{10000}{100} = 400(V)$$

d) Határozza meg a transzformátor kisfeszültségű kapcsain a rövidzárási áramot!

1 pont

$$I_{ZZ} = I_{2nv} \cdot \frac{100}{\varepsilon} = 144,33 \cdot \frac{100}{4} = 3608,25(A)$$

- e) Határozza meg a transzformátor egyszerűsített helyettesítő kapcsolási vázlatának elemeit (R, X)! **4 pont**

A számítás során fázis mennyiségekkel kell számolni.

$$R = \frac{P_{Zn}}{3 \cdot I_{nf}^2} = \frac{1700}{3 \cdot 3,33^2} = 51,1(\Omega)$$

$$ZZ = \frac{U_{Zn}}{I_{nf}} = \frac{400}{3,33} = 120,12(\Omega)$$

$$X = \sqrt{ZZ^2 - R^2} = \sqrt{120,12^2 - 51,1^2} = 108,7(\Omega)$$

- f) Határozza meg a transzformátor hatásfokát, ha a terhelés a névleges teljesítmény fele és a terhelés teljesítmény tényezője: $\cos\varphi=0,8$! **3 pont**

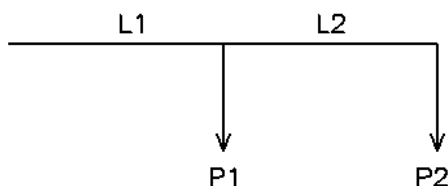
$$\begin{aligned} \eta_{1/2} &= \frac{0,5 \cdot S_n \cdot \cos\varphi}{0,5 \cdot S_n \cdot \cos\varphi + P_{Vn} + (0,5)^2 \cdot P_{Zn}} = \\ &= \frac{0,5 \cdot 100 \cdot 0,8}{0,5 \cdot 100 \cdot 0,8 + 0,51 + (0,5)^2 \cdot 1,7} = 0,9771 \end{aligned}$$

- g) Mekkora szöget zár be a transzformátor azonos fázisához tartozó primer és szekunder feszültség? **1 pont**

Mivel a transzformátor Dy5 ezért az azonos fázishoz tartozó feszültségek közötti fázis szög $5 \cdot 30^\circ$ vagyis 150°

8. Feladat

Egy elosztó vezeték szimmetrikus háromfázisú fogyasztókat táplál, melyen a megengedett feszültségesés nem lehet nagyobb 1%-nál. A névleges feszültség $U_n=3 \times 400\text{V}$, $f=50\text{Hz}$. A vezeték fajlagos ellenállása $\rho=0,0175\Omega\text{mm}^2/\text{m}$.

$$l_1=30\text{m}; l_2=45\text{m};$$

$$P_1=32\text{kW}; \cos\varphi_1=0,9;$$

$$P_2=50\text{kW}; \cos\varphi_2=0,8;$$

Műanyag szigetelésű vezetékek szabványos vezeték keresztmetszete és terhelhetősége:

Keresztmetszet (mm^2)	16	25	35	50	70	95	120	150
Terhelhetőség (A)	51	65	86	110	140	175	205	235

- a) Határozza meg a vezeték végigfutó keresztmetszetét a feszültségesésre történő méretezés alapján! **7 pont**

Megengedett feszültségesés:

1 pont

$$U_e = \frac{U_n}{\sqrt{3}} \cdot \frac{\varepsilon}{100} = \frac{400}{\sqrt{3}} \cdot \frac{1}{100} = 2,31(\text{V})$$

A fogyasztók wattos áramai:

2 pont

$$I_{1w} = \frac{P_1}{\sqrt{3} \cdot U_n} = \frac{32000}{\sqrt{3} \cdot 400} = 46,19(\text{A})$$

$$I_{2w} = \frac{P_2}{\sqrt{3} \cdot U_n} = \frac{50000}{\sqrt{3} \cdot 400} = 72,17(\text{A})$$

A megengedett feszültségesésre számított vezeték keresztmetszet:

3 pont

$$A = \frac{\rho}{U_e} \cdot (l_1 \cdot I_{1w} + (l_1 + l_2) \cdot I_{2w}) = \frac{0,0175}{2,31} \cdot (30 \cdot 46,19 + (30 + 45) \cdot 72,17) = 51,5(\text{mm}^2)$$

A táblázat alapján választott szabványos keresztmetszet: $A_n=70\text{mm}^2$

1 pont

b) Ellenőrizze a vezeték keresztmetszetét a vezeték melegedésére!

5 pont

A fogyasztók meddő áramai:

2 pont

$$I_{1m} = I_{1w} \cdot \operatorname{tg}\varphi_1 = 46,19 \cdot 0,4843 = 22,37(\text{A})$$

$$I_{2m} = I_{2w} \cdot \operatorname{tg}\varphi_2 = 72,17 \cdot 0,75 = 54,13(\text{A})$$

Az összes látszólagos áram:

2 pont

$$I_w = I_{1w} + I_{2w} = 46,19 + 72,17 = 118,36(\text{A})$$

$$I_m = I_{1m} + I_{2m} = 22,37 + 54,13 = 76,5(\text{A})$$

$$I_1 = \sqrt{I_w^2 + I_m^2} = \sqrt{118,36^2 + 76,5^2} = 140,93(\text{A})$$

Mivel a 70mm² keresztmetszethez 140A a megengedett áramerősség tartozik így a vezeték keresztmetszet nem felel meg, helyette 95 mm²-es vezetékot kell alkalmazni.

1 pont

9. Feladat

Egy háromfázisú ($U_n=3 \times 400/230V$, $f=50Hz$) két tagból álló fogyasztó csoport adatai a következők:

- I. fogyasztó névleges teljesítménye: $P_1 = 132kW$; teljesítménytényező: $\cos \varphi_1 = 0,8$ (induktív)
- II. fogyasztó névleges teljesítménye: $P_2 = 55kW$; teljesítménytényező: $\cos \varphi_2 = -0,9$ (kapacitív)

a) Határozza meg a fogyasztó csoport hálózathoz felvett hatásos és meddő teljesítményét!

3 pont

A hálózathoz felvett hatásos teljesítmény:

1 pont

$$P_e = P_1 + P_2 = 132 + 55 = 187(kW)$$

A hálózathoz felvett meddő teljesítmény:

2 pont

$$Q_1 = P_1 \cdot \tan \varphi_1 = 132 \cdot 0,75 = 99(kvar)$$

$$Q_2 = P_2 \cdot \tan \varphi_2 = 55 \cdot 0,4843 = -26,64(kvar)$$

$$Q_e = Q_1 + (-Q_2) = 99 - 26,64 = 72,36(kvar)$$

b) Határozza meg a fogyasztó csoport hálózathoz felvett látszólagos teljesítményét, és eredő teljesítmény tényezőjét!

2 pont

$$S_e = \sqrt{P_e^2 + Q_e^2} = \sqrt{187^2 + 72,36^2} = 200,51(kVA)$$

$$\cos \varphi_e = \frac{P_e}{S_e} = \frac{187}{200,51} = 0,9326$$

c) Még további mekkora kapacitív meddő teljesítményű fázisjavító egységre van szükség, hogy a teljesítménytényező $\cos \varphi_j = 0,99$ legyen, változatlan hatásos teljesítmény mellett?

2 pont

$$Q_c = P_e(\tan \varphi_j - \tan \varphi_e) = 187(0,1425 - 0,3869) = -45,71(kvar)$$

d) Határozza meg a mekkora kapacitású fázisjavító kondenzátorokra van szükség, a kívánt meddő teljesítmény előállítására, ha a kondenzátor egység háromszög kapcsolású!

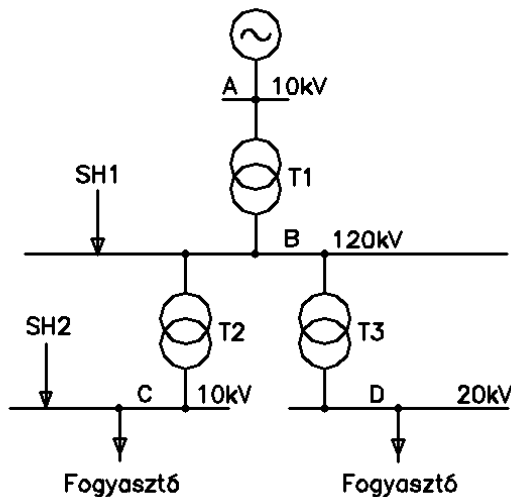
2 pont

$$C_\Delta = \frac{Q_c}{3 \cdot U_V^2 \cdot 2 \cdot \pi \cdot f} = \frac{45710}{3 \cdot 400^2 \cdot 314,16} = 303,1 \mu F$$

10. Feladat

16 pont

Határozza meg a 10kV-os „A” gyűjtősínen háromfázisú rövidzárlat esetén a zárlati áram állandósult effektív értékét! A számítás során x' (redukált reaktancia) vagy ϵ (százalékos reaktancia) módszert használjon, és készítse el a hálózat helyettesítő kapcsolási vázlatát is!

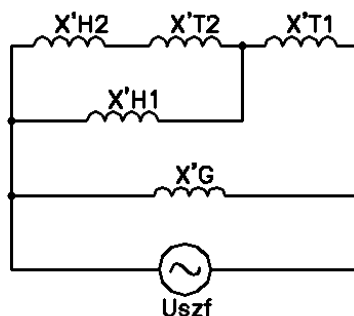
A generátoradatai: $S_G = 50\text{MVA}$; $\epsilon_G = 10\%$;

A transzformátorok adatai:

$S_{T1} = 50\text{MVA}$; $\epsilon_{T1} = 10\%$; $S_{T2} = 25\text{MVA}$; $\epsilon_{T2} = 10\%$; $S_{T3} = 25\text{MVA}$; $\epsilon_{T3} = 10\%$;

A mögöttes hálózat zárlati teljesítménye: $S_{H1} = 500\text{MVA}$; $S_{H2} = 200\text{MVA}$

Megoldás:

Uszf-számítási fázisfeszültség

A hálózat helyettesítő kapcsolási vázlat

Számítási feszültségnek célszerűen a hibahelyi feszültséget vesszük. $U_{sz} = 10\text{kV}$

T3 transzformátort nem vesszük figyelembe a számításnál, mivel a zárlati helyre energiát nem táplál. 5 pont

Az egyes elemek redukált reaktanciája: 5 pont

$$X'_G = \frac{\epsilon_G \cdot U_{sz}^2}{100 \cdot S_G} = \frac{10 \cdot 10^2}{100 \cdot 50} = 0,2(\Omega)$$

$$X'_{T1} = \frac{\epsilon_{T2} \cdot U_{sz}^2}{100 \cdot S_{T1}} = \frac{10 \cdot 10^2}{100 \cdot 50} = 0,2(\Omega)$$

$$X'_{T2} = \frac{\varepsilon_{T2} \cdot U_{sz}^2}{100 \cdot S_{T1}} = \frac{10 \cdot 10^2}{100 \cdot 25} = 0,4(\Omega)$$

$$X'_{H1} = \frac{U_{sz}^2}{S_{H1}} = \frac{10^2}{500} = 0,2(\Omega)$$

$$X'_{H2} = \frac{U_{sz}^2}{S_{H2}} = \frac{10^2}{200} = 0,5(\Omega)$$

Az eredő reaktancia:

4 pont

$$X'_e = (((X'_{H2} + X'_{T2}) \times X'_{H1}) + X'_{T1}) \times X'_G = (((0,5 + 0,4) \times 0,2) + 0,2) \times 0,2 = 0,129(\Omega)$$

A hibahely zárlati árama:

2 pont

$$I_z = \frac{U_{sz}}{\sqrt{3} \cdot X'_e} = \frac{10}{\sqrt{3} \cdot 0,129} = 44,75(kA)$$

A feladat megoldása „ε” módszerrel:**A hálózat helyettesítő kapcsolási vázlata**Számítási alapteljesítmény. $S_a = 1MVA$

5 pont

Az egyes elemek százalékos reaktanciája:

5 pont

$$\varepsilon'_G = \frac{\varepsilon_G \cdot S_a}{S_G} = \frac{10 \cdot 1}{50} = 0,2\%$$

$$\varepsilon'_{T1} = \frac{\varepsilon_{T2} \cdot S_a}{S_{T1}} = \frac{10 \cdot 1}{50} = 0,2\%$$

$$\varepsilon'_{T1} = \frac{\varepsilon_{T2} \cdot S_a}{S_{T1}} = \frac{10 \cdot 1}{25} = 0,4\%$$

$$\varepsilon'_{H1} = 100 \frac{S_a}{S_{H1}} = 100 \frac{1}{500} = 0,2\%$$

$$\varepsilon'_{H2} = 100 \frac{S_a}{S_{H2}} = 100 \frac{1}{200} = 0,5\%$$

Az eredő százalékos reaktancia:

4 pont

$$\varepsilon'_e = (((\varepsilon'_{H2} + \varepsilon'_{T2}) \times \varepsilon'_{H1}) + \varepsilon'_{T1}) \times \varepsilon'_G = (((0,5 + 0,4) \times 0,2) + 0,2) \times 0,2 = 0,129\%$$

A hibahely zárlati árama:

2 pont

$$S_z = 100 \frac{S_a}{\varepsilon'_e} = 100 \frac{1}{0,129} = 775,19(MVA)$$

$$I_z = \frac{S_z}{\sqrt{3} \cdot U_n} = \frac{775,19M}{\sqrt{3} \cdot 10k} = 44,75(kA)$$